

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/13392,Fundacja-Rolnicza-Episkopatu-Polski.html>
2022-07-02, 00:52

Fundacja Rolnicza Episkopatu Polski

Fundacja Rolnicza Episkopatu Polski, 1981-1987; tuż przed 13 XII 1981 na polsko-niemieckim spotkaniu kościelnym (obecni m.in. kard. Josef Homeyer, ks. Alojzy Orszulik) padła sugestia zbadania możliwości uruchomienia dla Polski „nowego planu Marshalla”. Po 13 XII 1981, pomimo sankcji ekonomicznych wobec reżimu, episkopaty krajów zachodnich (szczególnie Kościół katolicki w RFN) były zainteresowane nowymi, trwalszymi od działalności charytatywnej formami pomocy Polsce. 4 VI 1982 w Gnieźnie w trakcie rozmów kard. Josepha Hoeffnera z Niemieckiej Konferencji Biskupów i kard. Józefa Glempa z Episkopatu Polski ustalono, że konieczny jest sondaż możliwości wsparcia rolnictwa i rzemiosła wytypowanych jako te obszary, w których ze względu na ich prywatny charakter istniały największe szanse skutecznej pomocy. Z pierwszą wizytą sondażową do krajów Europy Zachodniej i EWG udała się delegacja z Polski (VII 1982).

8 VI 1982 na posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Episkopatu przedstawiono projekt pomocy dla rolnictwa, strona rządowa zadeklarowała przychylność. Kard. J. Hoeffner 9 VI 1982 rozmawiał o projekcie z prezydentem USA Ronaldem Reaganem, przebywającym z wizytą w RFN, 20 VII 1982 – z papieżem Janem Pawłem II (było już po rozmowach na wysokim szczeblu w wielu państwach i po spotkaniu ekspertów w Niemczech 10-17 VII). W notatce z 31 VII 1982, przygotowanej na posiedzenie Rady Głównej Episkopatu Polski, zespół niezależnych i uznanych naukowców określił podstawowe założenia i działania niezbędne do realizacji Programu Pomocy dla Rolnictwa: „Celem pomocy – zgodnej z ogólną koncepcją rozwoju wsi – ma być «pomoc dla samopomocy» [...] Według wstępnych «przymiarek» 5-letni program pomocy obejmowałby sumę rzędu 5 miliardów marek, tj. około 2 miliardów dolarów”. Pieniądze miały

pochodzić z: Kościoła, dotacji udzielonych przez przedsiębiorstwa prywatne i banki, dotacji lub kredytów rządowych. Z przepływu pomocy „wyłączony byłby kanał rządowy”.

Do przekazania tak dużych środków do Polski były potrzebne sprawne struktury organizacyjne. Notatka ta zawierała założenia 2-częściowego Programu Pomocy Rolnictwu Polskiemu: Program Rozwoju Gospodarczego Rolnictwa zakładał unowocześnienie gospodarstw rolnych i rozwój niezależnych struktur gospodarczych (prywatnych i spółdzielczych); maszyny, urządzenia i materiały produkcyjne miały być dostarczane rolnikom na zasadach rynkowych; uzyskane środki przeznaczono by na inwestycje związane z obsługą rolnictwa i na Program Rozwoju Społecznego Wsi, w którym kładziono nacisk na cywilizacyjny rozwój wsi, opierający się na bezzwrotnych dotacjach. W kwestiach organizacyjnych przewidywano powołanie Kościelnego Komitetu Pomocy Rolnictwu, Rady Funduszu Pomocy, banku obsługującego Fundusz oraz jednostek rzemieślniczych, spółdzielczych i chłopskich. Przygotowaniem całego programu miała się zająć grupa robocza złożona z naukowców, duchownych i działaczy – chłopów i rzemieślników.

Po wymianie listów między kard. J. Glempem i gen. Wojciechem Jaruzelskim (IX, X 1982) w XII 1982 rozpoczęły się pierwsze spotkania ekspertów strony rządowej i kościelnej w celu ustalenia obszarów, którym pomoc ma być udzielona, usunięcia barier (np. zwolnienie środków pomocowych od cła) i stworzenia form prawnych. 14 XII 1982 po raz pierwszy mówiono o stowarzyszeniu lub fundacji z prawem do prowadzenia działalności gospodarczej. Przywódcy wielu państw zachodnich deklarowali poparcie dla fundacji – formy pomocy znanej im z praktyki, pod warunkiem stworzenia efektywnego mechanizmu jej działania. Rząd przeciągał rozmowy: stawiał nowe warunki (np. pomoc dla państwowego przemysłu obsługującego rolnictwo), po wizycie Jana Pawła II próbował uzależnić zgodę na Fundację od zniesienia sankcji gospodarczych państw zachodnich albo sugerował, że zgoda zależy od Moskwy. Do końca V 1983 ustalono zaledwie, że fundacja będzie najwłaściwszym

rozwiązaniem, nie było jednak podstaw prawnych do jej powołania. W końcu VI 1983 Episkopat po raz kolejny potwierdził sumę pomocy deklarowaną przez rządy i organizacje na Zachodzie; Lech Wałęsa deklarował wpłatę Nagrody Nobla. W. Jaruzelski zaproponował w liście do prymasa J. Glempa, „aby eksperci przystąpili do prac nad uzgodnieniem dokumentów założycielskich «Fundacji»”.

Rozmowy rozpoczęto 23 IX 1983. Strona kościelna prawie na każdym spotkaniu przedstawiała zmieniany wielokrotnie statut fundacji, 23 I 1984 powstała ostateczna wersja projektu ustawy, 6 IV 1984 Sejm PRL uchwalił ustawę o fundacjach (po 1989 na jej podstawie powstało w Polsce tysiące fundacji). 9 VI 1984 Prymas Polski wydał dekret o powołaniu Komitetu Organizacyjnego Fundacji Rolniczej („Zadaniem Komitetu jest przeprowadzenie prac organizacyjnych zmierzających do utworzenia i rejestracji Fundacji Rolniczej”). W skład KO FR weszli: ks. A. Orszulik – pełnomocnik Episkopatu, Andrzej Stelmachowski – przewodniczący, Andrzej Sołtysiński – wiceprzewodniczący, Maria Stolzman – sekretarz, Wiesław Chrzanowski, Piotr Dąbrowski, Jerzy Dietl, Jan Górecki, Janusz Haman, Antoni Leopold, Maria Radomska, Witold Trzeciakowski.

Statut Fundacji zaakceptowano we IX 1984. Eksperci Episkopatu we współpracy z ekspertami z Zachodu opracowali oprócz statutu 10 programów dla Fundacji, dot. m.in. wyposażenia punktów skupu mleka, warsztatów hydraulicznych, warsztatów naprawczych maszyn, wulkanizacyjnych, przetwórci owoców, warzyw, cegielni. Szacowano, że na ich realizację potrzeba 1 mld 788 mln dolarów. Koszt programów pilotażowych do poszczególnych programów szacowano na 28 mln dolarów, pozwoliłyby one zdobyć doświadczenie i zapewnić płynne przyjęcie gł. programów pomocy. Początek ich realizacji planowano na XI 1984. 20 IX 1984 był gotowy projekt aktu erekcyjnego Fundacji, 22 IX 1984 J. Glemp wysłał kolejny list do W. Jaruzelskiego, aby zakończyć sprawy sporne. Odpowiedź nie nadeszła, natomiast strona rządowa podniosła nowe kwestie, np. opodatkowanie przychodów Fundacji. Wielu ofiarodawców zaczęło wykazywać zaniepokojenie.

Po zabójstwie [ks. Jerzego Popiełuszki](#) rozmowy z rządem zostały zawieszane. Władza podwójnym głosem Jerzego Urbana (rzecznika rządu oraz publicysty piszącego pod ps. Jan Rem) dała do zrozumienia, że Fundacji nie chce. Mimo to odbywały się spotkania KO FR, jego członkowie prowadzili rozmowy w wielu krajach. Paradoksalnie, przedłużające się rozmowy z rządem poszerzyły krąg krajów wyrażających zainteresowanie programem pomocy. Rozmowy z rządem wznowiono w I 1985, jednak pierwsze spotkanie kard. J. Glempa z gen. W. Jaruzelskim było atakiem na Kościół, w tym na Fundację. Trwała niekończąca się dyskusja nad podnoszonymi na nowo przez stronę rządową kwestiami podatku, ceł i obszaru pomocy. 13 VI 1985, po 19. spotkaniu strony kościelnej i rządowej, protokół rozbieżności (sporządzony przez KO FR dla Prymasa) wciąż miał kilka punktów. Projekt Fundacji był coraz bardziej odległy. W KO FR pojawiły się pierwsze głosy nt. konieczności przerwania rozmów. Mniej więcej w tym samym czasie rozpoczęła działalność w Polsce Fundacja Rockefellera, zgadzająca się na dużo większą kontrolę ze strony państwa niż FR.

2 IX 1986 Sekretariat Prymasa Polski poinformował, że mimo 4-letnich negocjacji nie udało się zrealizować projektu pomocy dla polskiego rolnictwa. Dalsze rozmowy Prymas uznał za bezcelowe, poprosił KO FR o zbadanie innych możliwości pomocy. KO FR wykorzystał wcześniej przyznane środki (ok. 20 mln dolarów) na cele oświatowe i zaopatrzenie wsi w wodę. Zarejestrowano Kościelną Fundację Wspomagającą Zaopatrzenie Wsi w Wodę, która działa do dziś (jako Fundacja Wspomagania Wsi). Pomogła w doprowadzeniu wody do 250 tys. gospodarstw. Szanse na większą pomoc zostały jednak stracone.

Józef Baran

[Region Polska](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)